

ЛЕКСЕМИ БЛАГОДІЙНОГО ДИСКУРСУ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНА АДАПТАЦІЯ

Іщенко О. В.

старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Берестейський просп., 37, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-3662-7732

olga.v.ishchenko@gmail.com

Верховцова О. М.

старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

просп. Любомира Гузара, 1, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-0446-190X

olverts@gmail.com

Ключові слова: *благодійний дискурс, переклад, лексична точність, стилістична адаптація, збереження гуманістичних цінностей.*

Переклад текстів у сфері благодійності став дуже затребуваним сьогодні завдяки стрімкому розвитку гуманітарних рухів та поширенню організацій, що працюють над соціальними, гуманітарними чи релігійними цілями. У взаємопов'язаному світі, де гуманітарні кризи виходять за межі кордонів, співробітництво між учасниками та бенефіціарами вимагає ефективного лінгвістичного посередництва, яке враховує культурні відмінності. Благодійні установи та неурядові організації повинні звертатися до багатомовної та мультикультурної аудиторії, надаючи перекладу фундаментальну роль у передачі послань солідарності, співчуття та взаємодопомоги.

Однак переклад благодійного дискурсу – це не просто питання лексичного чи семантичного перенесення, а глибоко культурний та ідеологічний процес. Лексеми благодійності, які часто передають моральні, духовні та емоційні цінності, потребують стилістичної та прагматичної адаптації, щоб зберегти свій вплив на цільового читача. Тому переклад повинен збалансувати мовну точність та культурну чутливість, поважаючи при цьому етичні та гуманістичні наміри оригінального тексту. У цьому сенсі він стає простором для переговорів між мовами, культурами та цінностями.

Автори роблять спробу зрозуміти, як уявлення про солідарність та людяність конструюється та передається в різних лінгвістичних контекстах. У статті робиться спроба висвітлити сферу відповідальності перекладача, покликаною передати повідомлення, що виражає емоції, співчуття та універсальні цінності, уникаючи при цьому ідеологічних чи культурних спотворень, а також виявити та систематизувати лексико-стилістичні особливості перекладу англійських термінів благодійного та недержавного секторів українською мовою шляхом аналізу їх функціонування у відповідному дискурсі. Переклад благодійного дискурсу постає як привілейована галузь дослідження, де перетинаються лінгвістика, перекладознавство та етика міжкультурної комунікації.

LEXEMES OF CHARITABLE DISCOURSE: TRANSLATION FEATURES AND LINGUOSTYLISTIC ADAPTATION

Ishchenko O. V.

*Senior Lecturer at the Department of Theory, Practice and Translation of English
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
Beresteisky Ave., 37, KyivUkraine.
orcid.org/0000-0002-3662-7732
olga.v.ishchenko@gmail.com*

Verkhovtsova O. M.

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and Translation
State University «Kyiv Aviation Institute»
Huzara Lubomyra Ave., 1, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0446-190X
olverts@gmail.com*

Key words: *charitable discourse, translation, lexical accuracy, stylistic adaptation, preservation of humanistic values.*

Translation of texts in the field of charity has become highly sought after today due to the increasing globalization of humanitarian movements and the proliferation of organizations working on social, humanitarian or religious goals. In an interconnected world where humanitarian crises transcend borders, cooperation between actors and beneficiaries requires effective linguistic mediation that takes into account cultural differences. Charities and NGOs must address multilingual and multicultural audiences, giving translation a fundamental role in conveying messages of solidarity, compassion and mutual aid. However, translating charity discourse is not simply a matter of lexical or semantic transfer: it is a deeply cultural and ideological process. The tokens of charity, which often convey moral, spiritual and emotional values, require stylistic and pragmatic adaptation in order to maintain their impact on the target reader. Therefore, translation must balance linguistic accuracy and cultural sensitivity, while respecting the ethical and humanistic intentions of the original text. In this sense, it becomes a space for negotiations between languages, cultures and values.

The authors attempt to understand how the notion of solidarity and humanity is constructed and transmitted in different linguistic contexts. The article attempts to shed light on the responsibility of the translator, who is called upon to convey a message that expresses emotions, compassion and universal values, while avoiding ideological or cultural distortions, as well as to identify and systematize the lexical and stylistic features of the translation of English-language terms of the charitable and non-governmental sector into Ukrainian by analyzing their functioning in the relevant discourse. The translation of charitable discourse appears as a privileged field of research where linguistics, translation studies and the ethics of intercultural communication intersect.

Постановка проблеми. Терміносистема благодійної діяльності є ключовим складником соціальної комунікації між представниками міжнародних недержавних організацій, донорами, волонтерами та реципієнтами. В умовах поглиблення процесів глобалізації та зростання корпоративної соціальної відповідальності лексика цієї сфери набуває вагомого суспільного значення, відображаючи

специфіку її ціннісних орієнтирів та фандрайзингових методологій.

Благодійний дискурс не обмежується простим передаванням інформації: він передає моральні, соціальні та релігійні цінності (солідарність, співчуття, допомога, людська гідність). У перекладі ці цінності можуть змінювати значення залежно від цільової культури. Таким чином, вивчення пере-

кладу дає змогу спостерігати, як кожне суспільство розуміє та виражає благодійність, а також розкривати ідеології, що лежать в основі мови гуманітарної допомоги. Благодійні тексти використовують високоафективну та емпатичну лексику («страждання», «надія», «допомога», «самопожертва» тощо). Переклад цих слів без утрати їхнього емоційного та гуманістичного тону вимагає точного лінгвостилістичного вибору.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення лінгвістичних та прагматичних особливостей англomовних термінів благодійного дискурсу, стратегій їх перекладу українською мовою та подальшої культурної адаптації. Це уявляється необхідним для забезпечення термінологічної точності та збереження соціально-культурних конотацій оригінального тексту. Сьогодні проблема термінологічного менеджменту у цій сфері залишається недостатньо розробленою, що створює комунікативні бар'єри та обмежує якість трансферу інформації як у теоретичному перекладознавчому, так і в практичному контексті.

Метою дослідження є виявлення та систематизація лексико-стилістичних особливостей перекладу англomовних термінів благодійного та недержавного секторів українською мовою шляхом аналізу їх функціонування у відповідному дискурсі.

Досягнення сформульованої мети передбачає вирішення таких **дослідницьких завдань**:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні засади вивчення благодійного дискурсу та виявити структурно-семантичні та словотвірні особливості англomовних термінів.
2. Дослідити лінгвостилістичні аспекти відтворення термінів у PR-кампаніях та офіційних звітах.
3. Здійснити зіставний аналіз оригінальних та перекладених текстів для оцінки прагматичної еквівалентності.

Об'єкт дослідження – англomовна термінологія сфери благодійності та міжнародних недержавних організацій. **Предмет дослідження** – лінгвостилістичні засоби відтворення цих термінів в українській мові.

Для досягнення поставленої мети та завдань застосовано комплекс загальнонаукових та лінгвістичних **методів**. Метод спостереження використовувався для ідентифікації та фіксації лексико-стилістичних особливостей термінів у контексті. Метод аналізу передбачав розчленування термінологічних одиниць для визначення їхньої семантики та структурних типів. Метод синтезу застосовано для узагальнення отриманих даних і формулювання ключових висновків щодо тенденцій перекладу. Для класифікації термінів

за структурними типами та прийомами перекладу використовуються описовий метод та метод зіставного аналізу. Контекстуально-інтерпретаційний метод застосовується для виявлення особливостей уживання стилістичних засобів (метафора, гіпербола тощо) в PR-кампаніях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Благодійна сфера як галузь людської діяльності вимагає чіткої, зрозумілої та ефективної комунікації. Одним із ключових елементів такої комунікації є спеціалізована термінологія, яка відображає поняття, процеси та явища, притаманні цій галузі.

Лестер Саламон визначає декілька специфічних рис термінології сфери благодійності:

- соціальний характер (терміни часто відображають поняття, пов'язані із взаємодією між людьми, наприклад *philanthropy*, *advocacy*, *community outreach*);
- міжкультурний аспект (благодійність є глобальним явищем, а термінологія цієї сфери активно включає запозичення, що ускладнює адаптацію в різних мовах, наприклад термін *fundraiser* часто використовується в українських текстах без перекладу або адаптації);
- динамічність (із розвитком цифрових технологій з'являються нові терміни, наприклад *peer-to-peer fundraising*, *donor database*, *blockchain charity*) [Salmon et al., 2013, с. 117].

Українські термінознавці активно працюють над питаннями класифікації термінів благодійної сфери, пропонуючи свої підходи до їх аналізу. Ж. Краснобаєва-Чорна пропонує поглянути на термінологію крізь призму її функціональності в різних історичних епохах. Вона демонструє, як термінологічний інвентар змінювався, відображаючи соціальні зміни, – від жертвовності первісної доби та милостині часів Київської Русі до сучасних, технологічно зумовлених концепцій, таких як краудфандинг та волонтерство [Краснобаєва-Чорна, 2018, с. 167]. На міжнародному рівні термінологія благодійності активно вивчається через міждисциплінарний та соціокультурний підходи. Відомий британський лінгвіст Мона Бейкер пропонує класифікувати ці терміни, зважаючи на їхнє місце у глобальному дискурсі, та виділяє три ключові категорії:

1. Глобалізовані терміни. Це інтернаціональні ядра терміносистеми, як-от NGO (недержавна організація) чи *philanthropy* (філантропія), які слугують основою для формування нових лексичних одиниць у різних мовах.

2. Локалізовані терміни. Їх використання обмежене певними соціокультурними чи регіональними рамками. Прикладом є британський термін *Big Society*, що описує урядову концепцію соціального активізму.

3. Гібридні терміни. Вони виникають на перетині мов і культур унаслідок глобального співробітництва, наприклад *microfinance initiative* (мікрофінансова ініціатива) [Baker, 2018, с. 332].

4. Таким чином, дослідження демонструє, що термінологія благодійності є чутливим індикатором як історичних змін у суспільстві, так і стрімких інновацій у глобальному комунікаційному просторі.

Із морфологічного погляду терміни сфери благодійності можна поділити на такі групи:

– прості: *He acquired a considerable fortune and was known for his philanthropy* [Oxford thesaurus of English, с. 645];

– складні: *A state of complete physical mental and social wellbeing and not merely the absence of disease or infirmity* [Earle, 2007, с. 408];

– складені: *Thorne argues that a person-centered approach has no role in an environment where market forces and behaviour modification dominate the agenda* [Trevithick, 2007, с. 340].

У процесі дослідження перекладацьких стратегій ключовим етапом є детальний структурний та семантичний аналіз термінологічних одиниць. Такий підхід дає авторам змогу виділити кілька основних семантичних груп у терміносистемі благодійності.

Перша семантична група охоплює терміни, що позначають організаційні форми та суб'єкти діяльності. Ця група характеризується чіткою ієрархічною структурою (від загальних *charity, foundation* до специфічних *grant-making foundation, operating foundation*), що відображає реальну структуру сектору.

Другу семантичну групу формують терміни, що описують види та механізми надання допомоги: *humanitarian aid* (гуманітарна допомога), *financial assistance* (фінансова допомога), *in-kind donation* (негрошова пожертва). Під час перекладу лексики цієї групи критично важливим є збереження точності та однозначності.

Досліджувані терміни демонструють значну різноманітність структурних моделей. Прості однокомпонентні терміни (*grant, fund, aid*) співіснують зі складними композитами (*fundraising, crowdfunding*) та багатоконпонентними термінологічними словосполученнями (*charitable foundation, humanitarian assistance*).

Характерною особливістю є продуктивність словотвору через формування термінологічних гнізд. Наприклад, від базового терміна *grant* утворюється ціла система похідних одиниць: *grantmaker, grantee, grant application, grant management, grant reporting*. Ця здатність до деривації указує на розвиненість терміносистеми та її адаптивність.

Під час перекладу термінів благодійної сфери важливо враховувати не лише їх безпосереднє значення, а й специфіку вживання в різних контекстах. Так, термін *beneficiary* може вимагати різних підходів до перекладу залежно від типу документа та цільової аудиторії. У юридичних документах доречним буде переклад «набувач благодійної допомоги», тоді як в інформаційних матеріалах можна використовувати простіший варіант «отримувач допомоги».

Розглянемо варіанти перекладу полісемічних термінів *charitable, charity*:

1. *She became involved in local charitable activities.* [Oxford thesaurus of English, 126].

У цьому реченні термін *charitable* є синонімом до *philanthropic, humanitarian, humane, altruistic, benevolent, beneficent, non-profit making, non-profit, not-for-profit* і може бути перекладений як вона долучилася до місцевої благодійної діяльності.

2. *He was charitable in his judgement, never censorious.* У цьому прикладі *charitable* має значення *liberal, tolerant, moderate, easygoing, indulgent, forgiving, considerate*. [Oxford thesaurus of English, 127]. У перекладі українською вибираємо такий варіант: *Він був поміркованим, у своїх судженнях, ніколи не був суворим*.

3. *We may be poor but we don't need charity.* (*charity=financial assistance*)

Може, ми й бідні, та не потребуємо милостині.

4. *His actions are rooted in self-interest rather than in charity.* (*charity=philanthropy*). Його дії ґрунтуються радше на егоїзмі, ніж на благодійності.

5. *He raised money for an AIDS charity.* (*charity=non-profit making*). Він збирав гроші для благодійної організації боротьби зі СНІДом [Oxford thesaurus of English, 127].

Особливу увагу слід приділяти перекладу новоутворених термінів, які з'являються у відповідь на розвиток благодійного сектору. Наприклад, термін *impact investment* (соціально-перетворювальні інвестиції) відображає нові підходи до благодійної діяльності. Під час перекладу таких термінів важливо знайти баланс між точністю передачі значення та зрозумілістю для цільової аудиторії.

Лінгвостилістичні особливості перекладу термінів благодійної сфери безпосередньо залежать від критеріїв текстuality. Збереження когезії та когерентності забезпечується шляхом підтримки системних зв'язків: наприклад, логічна пара *donor* (донор) та *donation* (пожертва) має бути збережена в перекладі.

Ефективність перекладу регулюється кількома основними чинниками, серед яких слід виділити інформативність, відповідність нормам цільової мови, ситуативність (врахування цільової аудиторії), інтертекстуальність (проявляється в інтер-

національному характері багатьох термінів, що спрощує їх розуміння в різних мовних середовищах).

Перекладацькі рішення суттєво залежать від типу документа:

1. Офіційний дискурс. У грантових заявках та звітах переважають формальний стиль та усталені відповідники. Наприклад, *eligible beneficiaries* перекладається як *уповноважені бенефіціари*, що відповідає юридичному контексту.

2. Комунікативний дискурс. У пресрелізах та публікаціях допускається гнучка адаптація для залучення аудиторії. Словосполучення *matching funds* може бути адаптовано як *програма подвоєння внесків*, що є зрозумілішим і привабливішим для донорів.

Ключовим аспектом залишається термінологічна послідовність. Для забезпечення єдності термінології у великих проєктах необхідно створювати глосарії та узгоджувати переклад ключових термінів із зацікавленими сторонами.

У перекладі ці ключові терміни можуть змінювати значення залежно від цільової культури. Таким чином, вивчення перекладу дає змогу спостерігати, як кожне суспільство розуміє та виражає благодійність, а також розкривати ідеології, що лежать в основі мови гуманітарної допомоги.

Благодійні тексти використовують високоафективну та емпатичну лексику («страждання», «надія», «допомога», «самопожертва» тощо). Переклад цих слів без утрати їхнього емоційного та гуманістичного тону вимагає точного лінгвістичного вибору (евфемізація, ампліфікація, переформулювання).

Вивчення перекладу допомагає зрозуміти, як емоції та цінності переносяться в іншу мову без зміни повідомлення. Перекладач не є нейтральним: він бере участь у передачі дискурсу, який несе гуманістичні цінності, а іноді й символічну силу.

Теоретичні знання не завжди можна механічно перенести на практику через низку додаткових чинників, специфічних для галузі благодійності: відсутність загальноприйнятих стандартів перекладу, семантична варіативність термінів, багатозначність текстів (фінансовий, технічний, юридичний, соціокультурний аспекти тощо).

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. За останні роки сфера спеціальної лексики зазнала великих змін. У зв'язку з появою великої кількості термінів у будь-якій спеціалізованій галузі, і зокрема у сфері благодійності, коректному перекладу цих термінів має приділятися особлива увага. Таким текстам притаманна низка особливостей: мовний стандарт; наявність емоційно-експресивних

мовних засобів; стандартне подання матеріалу; уживання складних речень, що відображають логічне підпорядкування одних фактів іншим; широке використання термінології, кліше, найменування, наявність особливого запасу лексики і фразеології. Критеріями якості перекладу виступають адекватність та еквівалентність вихідного і цільового текстів. Ефективність перекладацької діяльності визначається тим, наскільки перекладач володіє необхідними знаннями у сфері благодійності, має чітке уявлення про особливості цієї справи.

Аналіз перекладів текстів у сфері благодійності дав змогу зробити висновки про прийоми їх передачі з вихідної мови. Так, поряд із калькуванням часто застосовуються транскрипція та/або транслітерація, під якими розуміється пофонеми відтворення вихідної лексичної одиниці засобами перекладної мови та пографемне відтворення вихідної лексичної одиниці засобами перекладної мови відповідно. Під час виконання перекладу текстів благодійного спрямування певні труднощі можуть виникати на лексичному рівні, а саме: неправильне використання основного або контекстуального значення слова, невміння правильно розрізнити відтінки значень синонімів, змішування значень паронімів, незбереження оригінальних чисел, дат, сум та інших цифрових даних.

Таким чином, переклад текстів сфери благодійності потребує глибоких знань не лише мовних особливостей, а й специфічних реалій, що є основним викликом для перекладачів. Наведені нами приклади наочно демонструють складність проблеми, що вимагає крім знання двох мов і знайомства з предметом підготовленості у сфері теорії перекладу й володіння практичними перекладацькими навичками.

Подальша робота у в межах даної тематики може бути спрямована на поглиблення аналізу прагматичного виміру та міжкультурної комунікації, зокрема на систематизацію та стандартизацію перекладу найбільш проблемних неологізмів та гібридних термінів. Таке дослідження матиме практичну цінність для українських благодійних фондів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Особливості проєктування та функційне призначення лінгвістичних баз даних у фразеології, фразеографії та фразеологічній термінографії. *Лінгвістичні студії*. 2018. Вип. 35. С. 164–169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2018_35_28
2. Baker M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge, 2018. 332 p.

3. Earle Sara, Lloyd Cathy. Theory and research in promoting public health. UK. Open University Press, 2007. 408 p.
4. Waite M., editor. Oxford thesaurus of English. Oxford University Press, USA, 2009. P. 988.
5. Salamon L. M., Sokolowski S. W., Haddock M. A., Tice H. S. The state of global civil society and volunteering: Latest findings from the implementation of the UN nonprofit handbook. *Center for Civil Society studies working paper*. 2013. 49 p.
6. Trevithick Pamela. Social work skills. UK. Open University Press, 2007. P. 340.
2. Baker, M. (2018). In other words: A coursebook on translation. Routledge.
3. Earle, S., Lloyd, C. (2007). Theory and research in promoting public health. UK. Open University Press, 408 p.
4. Waite, M. (Ed.). (2009). Oxford thesaurus of English. Oxford University Press, USA.
5. Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., Haddock, M. A., & Tice, H. S. (2013). The state of global civil society and volunteering: Latest findings from the implementation of the UN nonprofit handbook. *Center for Civil Society studies working paper*, 49.
6. Trevithick, P. (2007). Social work skills. Berkshire: Open University Press.

REFERENCES

1. Krasnobaieva-Chorna, Zh. (2018). Osoblyvosti proectuvannia ta funktsiine pryznachennia lingvistychnyh baz dannyh u frazeologiyi, frazeografii ta frazeologichniy terminografii [Design features and functional purpose of linguistic databases in phraseology, phraseography and phraseological terminography]. *Lingvistychni studi*, 35, 164–169.

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 11.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025